

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu ZEYTİNYAĞI 2021

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**ÜRÜN RAPORU
ZEYTİNYAĞI
2021**

**Hazırlayan
Dr. Zerrin ÖZKAN**

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü

TEPGE YAYIN NO: 350
ISBN: 978-625-8451-34-4

© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.

OCAK/2022

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ.....	1
2. DÜNYADA DURUM.....	2
2.1 Zeytinlik Alanlar ve Dane Zeytin Üretimi.....	2
2.2. Zeytinyağı Üretimi.....	4
2.3. Fiyatlar.....	5
2.4. Tüketim.....	6
2.5. Dış Ticaret.....	7
2.5.1. İhracat.....	7
2.5.2. İthalat.....	8
3. TÜRKİYE'DE DURUM.....	9
3.1. Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi.....	9
3.2. Tüketim.....	11
3.3. Fiyatlar.....	12
3.4. Dış Ticaret.....	13
3.4.1. İhracat.....	13
3.4.2. İthalat.....	15
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	15
KAYNAKLAR.....	24

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Dünya zeytinlik alanları.....	2
Tablo 2. Dünya dane zeytin üretimi.....	3
Tablo 3. Dünya zeytinyağı üretimi.....	4
Tablo 4. Dünyada zeytinyağı üreticisi ülkelerin sızma zeytinyağı fiyatları.....	5
Tablo 5. Dünya zeytinyağı tüketimi.....	6
Tablo 6. Dünya zeytinyağı ihracatı.....	7
Tablo 7. Dünya zeytinyağı ithalatı.....	8
Tablo 8. Türkiye’de zeytin alanları, ağaç sayısı, üretim ve verim durumu.....	9
Tablo 9. Türkiye’de illere göre yağlık zeytin alanı ve üretimi.....	10
Tablo 10. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı fiyatları.....	12
Tablo 11. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı borsa fiyatları.....	13
Tablo 12. Türkiye’nin yıllara göre zeytinyağı ihracatı miktarı ve değeri.....	13
Tablo 13. Türkiye’nin ülkelere göre zeytinyağı ihracat miktarı.....	14
Tablo 14. Türkiye zeytinyağı ithalatı miktarı ve değeri.....	15
Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya zeytinlik alanları.....	17
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya dane zeytin üretimi.....	18
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya dane zeytin verimi.....	19
Ek Tablo 4. Ülkelere göre saf zeytinyağı (GTİP 150910) ihracat değeri.....	20
Ek Tablo 5. Ülkelere göre diğer zeytinyağı (GTİP 150990) ihracat değeri.....	21
Ek Tablo 6. Ülkelere göre saf zeytinyağı (GTİP 150910) ithalat değeri.....	22
Ek Tablo 7. Ülkelere göre saf zeytinyağı (GTİP 150990) ithalat değeri.....	23

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Dünya zeytinlik alanların ülkelere göre dağılımı.....	3
Şekil 2. Dünya dane zeytin üretiminin ülkelere göre dağılımı.....	4
Şekil 3. Dünya zeytinyağı üretiminin ülkelere göre dağılımı.....	5
Şekil 4. Dünya sızma zeytinyağı fiyatları.....	5
Şekil 5. Dünya zeytinyağı tüketiminin ülkelere göre dağılımı.....	6
Şekil 6. Dünya zeytinyağı ihracatında ülkelerin payı	7
Şekil 7. Dünya zeytinyağı ithalatında ülkelerin payı	8
Şekil 8. Türkiye’de yıllara göre yağlık zeytin alan ve üretimi	10
Şekil 9. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı tüketim miktarı.....	11
Şekil 10. Zeytinyağı ve rakip ürünlerin tüketici fiyatları.....	12
Şekil 11. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı fiyatları	12
Şekil 12. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı borsa fiyatları	13
Şekil 13. Türkiye’nin zeytinyağı ihracatı yaptığı ülkelerin payları.....	14

1. GİRİŞ

Zeytinin meyvesi yağlık ve sofralık olarak işlenebilen ve bu işleme sonucu oluşan yan ürünleri değerlendirilebilen ve sağlık açısından çok faydalı olduğu için giderek talebi artan bir üründür. Zeytin bitkisinin özel iklim isteği nedeniyle zeytincilik, dünyada daha çok Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde (İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Tunus, Suriye, Fas, Fransa ve Portekiz) yapılmaktadır. Halen dünya zeytin ağaç varlığının yaklaşık %93'ü bu ülkelerde yer almaktadır. Dünyada yaklaşık olarak 10,6 milyon hektar alanda 16,6 milyon ton zeytin üretimi yapılmaktadır (FAO, 2021).

Zeytin üretiminden gıda sanayinde işleme sonucunda yaklaşık üç bin ton zeytinyağı ve üç bin ton da sofralık zeytin elde edilmektedir. Bir birim zeytinyağı elde etmek için dört ila sekiz birim arasında yağlık zeytin kullanılmaktadır. Dünyada son yıllarda zeytinyağı ve sofralık zeytin gibi zeytin ürünlerine artan talep nedeniyle zeytinciliğin sadece Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde değil, Akdeniz iklimi gösteren Arjantin, Şili, Peru gibi diğer ülkelerde de ekonomik anlamda tarımı yapılmaya başlanmıştır.

Zeytinyağı; zeytin (*Olea europae* L.) ağacının olgunlaşmış meyvelerinden hiçbir kimyasal işlem yapılmadan mekanik yollarla işlenen, kendine özgü tat ve kokuda doğal şekliyle tüketilebilen bitkisel kökenli bir yağdır. Solvent kullanılarak ekstrakte edilen veya reesterifikasyon işlemi ile natürel trigliserid yapısı değiştirilen ya da diğer cins yağlarla karıştırılan yağlar zeytinyağı olarak tanımlanmamaktadır. Zeytinyağı çeşit ve kalite olarak sınıflandırılırken asitlik derecelerine göre değerlendirilmekte, Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliği ve Türk Standartları Enstitüsü'nün tanımlamalarına göre kategorilere ayrılmaktadır. Zeytinyağı diğer sıvı yağlara ve diğer sıvı yağlar zeytinyağına karıştırılamaz.

Natürel zeytinyağı; zeytin ağacı meyvesinden doğal niteliklerinde değişikliğe neden olmayacak bir ısı ortamında, sadece yıkama, sızdırma, santrifüj ve filtrasyon işlemleri gibi mekanik veya fiziksel işlemler uygulanarak elde edilen, fiziksel, kimyasal ve duyuşal özellikleri itibarıyla sınıfına ait özelliklere uygun yağlarını ifade eder. Naturel zeytinyağı; natürel sızma, natürel birinci ve ham zeytinyağı olarak üç sınıfa ayrılmaktadır.

Natürel sızma zeytinyağı; doğrudan tüketime uygun, serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden her 100 gramda 0,8 gramdan fazla olmayan yağlardır.

Natürel birinci zeytinyağı; serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden her 100 gramda 2,0 gramdan fazla olmayan yağlar sınıfında bulunmakta natürel sızma zeytinyağı gibi doğrudan tüketime uygundur.

Ham zeytinyağı (lampant) ise; doğrudan tüketime uygun olmayan, serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden %3,3 ün üzerinde olan ya da duyuşal ve karakteristik özellikleri bakımından natürel zeytinyağı özelliklerini taşımayan, rafinasyon veya teknik amaçlı kullanıma uygun yağlar sınıfında bulunmaktadır.

Rafine zeytinyağı; ham zeytinyağının doğal trigliserid yapısında değişikliğe yol açmayan metotlarla rafine edilmeleri sonucu elde edilen ve serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden her 100 gramda 0,3 gramdan fazla olmayan yağdır.

Riviera zeytinyağı; rafine zeytinyağı ile gıda olarak doğrudan tüketilebilecek natürel zeytinyağları karışımından oluşan ve serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden her 100 gramda 1,0 gramdan fazla olmayan yağdır.

Çeşnili zeytinyağı; natürel sızma zeytinyağlarına değişik baharat, meyve ve sebzeler veya bunların doğal aroma maddeleri katılarak çeşitlendirilmesi ile elde edilen ve serbest yağ asitliği oleik asit cinsinden her 100 gramda 0,8 gramdan fazla olmayan yağdır.

Zeytinyağının yan ürünü olan prina yağı çoğunlukla yem ve sanayi alanlarında değerlendirilip kısmen yemeklik yağ olarak kullanılsa da zeytinyağı olarak tanımlanmamaktadır.

Zeytinyağı tüm dünyaca talep edilen önemli bir üründür. Zeytinyağı, dış ticarete 150910 (natürel zeytinyağı) ve 150990(diğer zeytinyağı) altılı GTİP kodları ile tanımlanmaktadır. Avrupa Birliği, diğer Akdeniz ülkeleri ve Türkiye de zeytinyağında önemli üretici ve ihracatçı ülkelerdir.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Zeytinlik Alanlar ve Dane Zeytin Üretimi

Zeytinin meyvesi yağlık ve sofralık olarak işlenebilen ve bu işleme sonucu oluşan yan ürünleri değerlendirilebilen tarımsal bir üründür. Zeytin bitkisinin özel iklim isteği nedeniyle zeytincilik, dünyada daha çok Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde (İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye, Tunus, Suriye, Fas, Fransa ve Portekiz) yapılmaktadır. Halen dünya zeytin ağaç varlığının yaklaşık %93'ü bu ülkelerde yer almaktadır. Dünyada yaklaşık olarak 10,6 milyon hektar alanda 16,6 milyon ton zeytin üretimi yapılmaktadır (FAO, 2021).

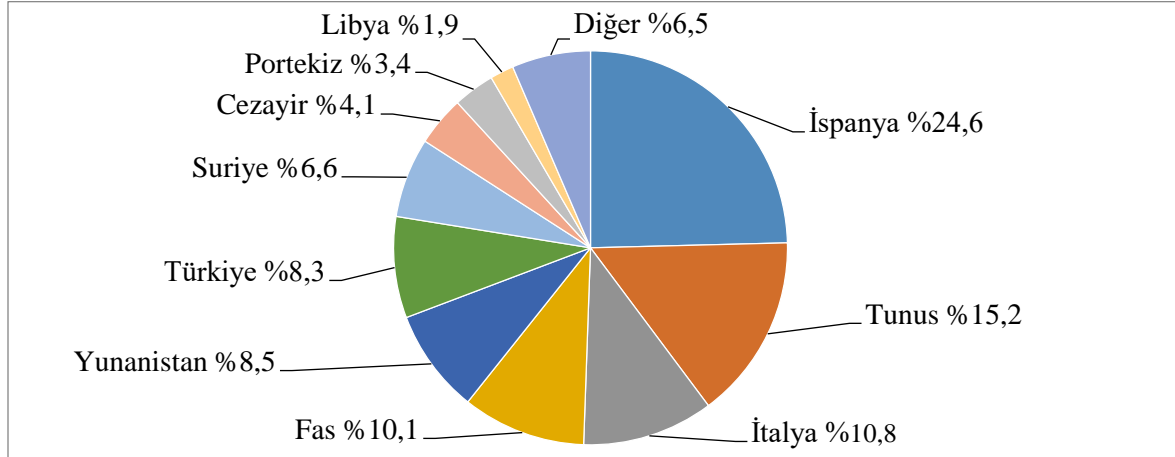
Zeytin üretiminden gıda sanayinde işleme sonucunda yaklaşık üç bin ton zeytinyağı ve üç bin ton da sofralık zeytin elde edilmektedir. Bir birim zeytinyağı elde etmek için yaklaşık olarak dört ya da beş birim yağlık zeytin kullanılmaktadır. Dünyada son yıllarda zeytinyağı ve sofralık zeytin gibi zeytin ürünlerine artan talep nedeniyle zeytinciliğin sadece Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde değil, Akdeniz iklimi gösteren Arjantin, Şili, Peru gibi diğer ülkelerde de ekonomik anlamda tarımı yapılmaya başlanmıştır.

Tablo 1. Dünya zeytinlik alanları (bin ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İspanya	2.475	2.504	2.504	2.507	2.516	2.351	2.522	2.555	2.579	2.602
Tunus	1.763	1.763	1.811	1.823	1.589	1.625	1.646	948	1.534	1.607
İtalya	1.191	1.144	1.125	1.147	1.157	1.148	1.145	1.142	1.142	1.139
Fas	830	901	968	922	947	1.006	1.008	1.021	1.045	1.073
Yunanistan	806	808	808	797	818	821	798	793	963	903
Türkiye	784	798	814	826	826	837	846	846	864	879
Suriye	647	684	696	697	697	700	700	692	693	693
Cezayir	294	312	329	348	383	407	424	433	431	432
Portekiz	343	346	347	352	352	351	356	358	361	360
Libya	228	234	241	252	253	225	209	205	205	206
Diğer	536	543	581	580	625	647	626	704	669	683
Dünya	9.900	10.038	10.223	10.251	10.164	10.118	10.279	9.697	10.486	10.578

Kaynak: FAO, 2021 (Erişim tarihi: 22.11.2021)

Şekil 1. Dünya zeytinlik alanların ülkelere göre dağılımı (2019)

Kaynak: FAO, 2021 (Erişim tarihi: 22.11.2021)

FAO verilerine göre, dünyada zeytinlik alanları 2010-2019 yılları arasında %7 artış göstermiştir. 2019 yılında 10,58 milyon hektar olarak gerçekleşen dünya zeytinlik alanlarının yıllara göre artış eğiliminde olduğunu söyleyebiliriz. Ülkelerin zeytinlik alanlarına bakıldığında İspanya (%24,6), Tunus (%15,2), İtalya (%10,8), Fas(%10,1), Yunanistan (%8,5) ve Türkiye (%8,3) ilk sıraları paylaşmaktadır.

FAO verilerine göre dünyada dane zeytin üretimi 2010 yılından bu yana son on yılda artış eğiliminde olmakla birlikte bazı yıllarda periyodisite, hastalık ya da doğal koşullardan dolayı üretimde dalgalanmalar olmuştur. Dane zeytin üretiminde en yüksek payı olan ilk beş ülke; İspanya, İtalya, Yunanistan, Türkiye ve Fas'dır.

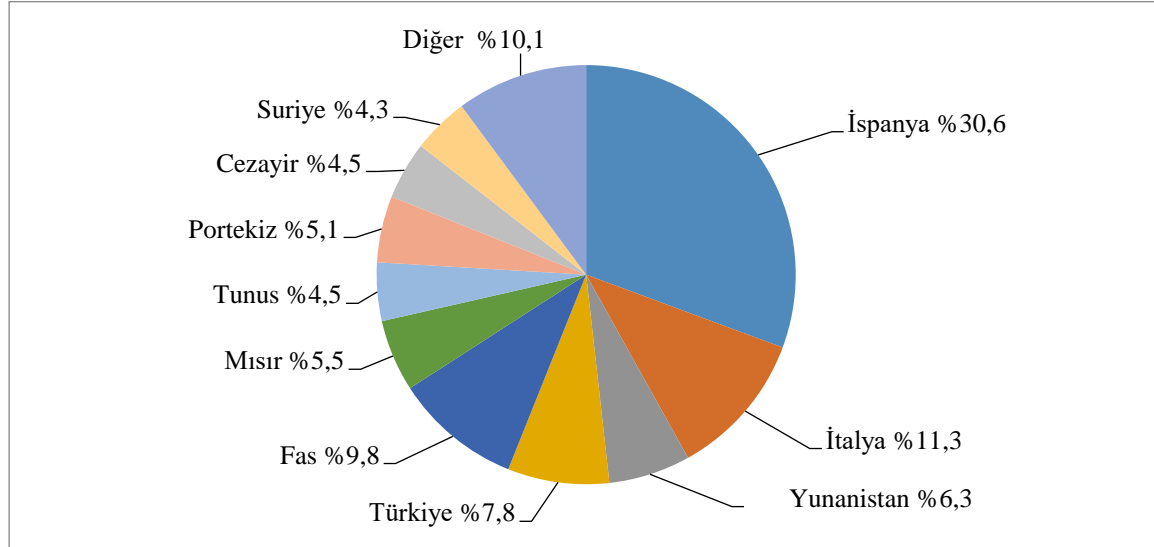
Dünya dane zeytin verimi ortalaması 2010-2019 yılları için 20.432 kg/hektardır. Zeytinyağı üreticisi olan ülkelerin dane zeytin verimleri karşılaştırıldığında; İspanya 27.083 kg/hektar, İtalya 22.458 kg/hektar, Yunanistan 28.216 kg/hektar, Türkiye 20.432kg/hektar ile dünya ortalamasının üzerindedir. Verimleri dünya ortalamasının altında olan ülkeler ise Portekiz 17.338 kg/hektar, Cezayir 15.977 kg/hektar, Fas 14.523 kg/hektar, Suriye 12.180 kg/hektar ve Tunus 5.457 kg/hektardır (Ek Tablo 17).

Tablo 2. Dünya dane zeytin üretimi (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İspanya	7.198	7.820	3.849	9.276	4.560	5.948	7.083	6.549	9.820	5.965
İtalya	3.171	3.182	3.018	2.941	1.964	2.733	2.038	2.598	1.954	2.194
Yunanistan	2.560	2.491	2.764	1.752	2.592	2.908	2.755	2.838	1.188	1.228
Türkiye	1.415	1.750	1.820	1.676	1.768	1.700	1.730	2.100	1.500	1.525
Fas	1.506	1.416	1.316	1.182	1.573	1.144	1.416	1.039	1.561	1.912
Mısır	391	460	563	542	566	699	875	1.095	1.084	1.080
Tunus	873	562	963	1.100	376	1.700	700	500	828	877
Portekiz	445	520	430	652	455	723	476	876	739	997
Cezayir	311	611	394	579	483	654	696	684	861	869
Suriye	960	1.095	1.050	842	392	600	668	850	665	844
Diğer	1.592	1.320	1.526	1.482	1.613	1.754	1.593	1.923	1.683	1.973
Dünya	20.422	21.226	17.692	22.023	16.342	20.563	20.031	21.053	21.882	19.464

Kaynak: FAO, 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

Şekil 2. Dünya dane zeytin üretiminin ülkelere göre dağılımı (2019)

Kaynak: FAO, 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

2.2. Zeytinyağı Üretimi

FAO verilerine göre, dünyada zeytinyağı üretimi 2010 yılından bu yana son on yılda dalgalanma göstermekle birlikte çok önemli bir değişiklik göstermemiştir. 2019/20 üretim sezonunda dünyada 3,2 milyon ton zeytinyağı üretimi gerçekleşmiştir (Tablo 3).

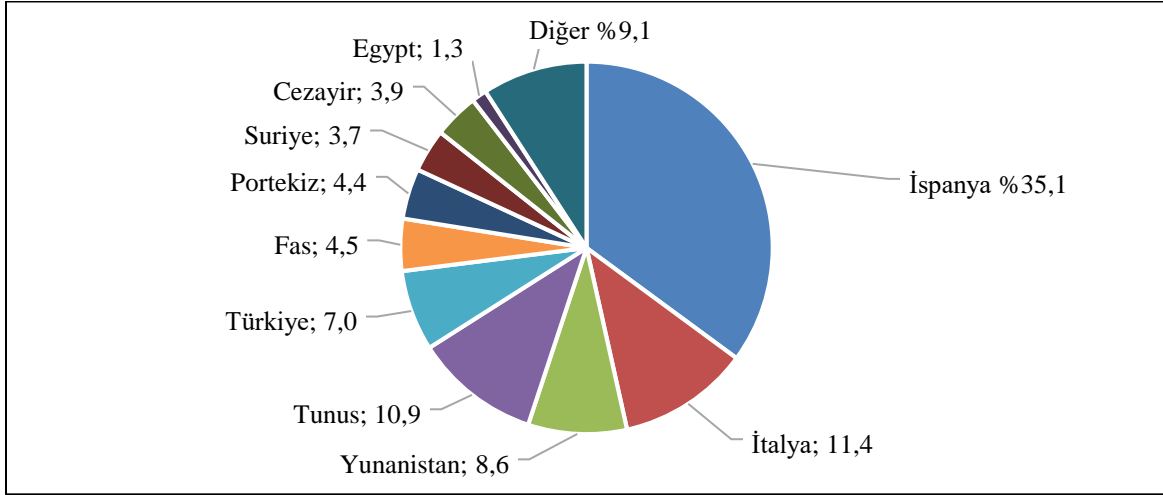
Dünya zeytinyağı üretiminde İspanya 1,13 milyon ton üretim ile ilk sırada yer almakta ve toplam üretimde %35,1 payı bulunmaktadır. İkinci önemli üretici ülke İtalya 255 bin ton üretimle 2019/20 üretim sezonunda Yunanistan'ın gerisinde kalmıştır ve toplam üretimdeki payı ise %11,4'dür. Tunus belirtilen sezonda 350 bin ton üretim gerçekleştirmiştir ve toplam üretimdeki payı %10,9 olmuştur. Önemli üretici ülkelerden olan Yunanistan ve Türkiye'nin toplam üretimdeki payları ise sırasıyla %8,6 ve %7'dir.

Tablo 3. Dünya zeytinyağı üretimi (bin ton)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
İspanya	1.615,0	618,2	1.781,5	842,2	1.403,3	1.290,6	1.262,2	1.789,9	1.125,3
İtalya	399,2	415,5	463,7	222,0	474,6	182,3	428,9	173,6	366,0
Yunanistan	294,6	357,9	132,0	300,0	320,0	195,0	346,0	185,0	275,0
Türkiye	191,0	195,0	135,0	160,0	150,0	178,0	263,0	193,5	225,0
Fas	120,0	100,0	130,0	120,0	130,0	110,0	140,0	200,0	145,0
Tunus	182,0	220,0	70,0	340,0	140,0	100,0	325,0	140,0	350,0
Suriye	198,0	175,0	180,0	105,0	110,0	110,0	100,0	104,0	120,0
Portekiz	76,2	59,2	91,6	61,0	109,1	69,4	134,8	100,3	140,5
Cezayir	39,5	66,0	44,0	69,5	82,0	63,0	82,5	97,0	125,5
Mısır	9,0	16,5	20,0	17,0	16,5	30,0	39,5	41,0	42,0
Diğer	196,5	178,2	204,2	221,3	241,0	233,2	257,1	237,7	292,7
Dünya	3.321,0	2.401,5	3.252,0	2.458,0	3.176,5	2.561,5	3.379,0	3.262,0	3.207,0

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

Şekil 3. Dünya zeytinyağı üretiminin ülkelere göre dağılımı (2019/20)

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

2.3. Fiyatlar

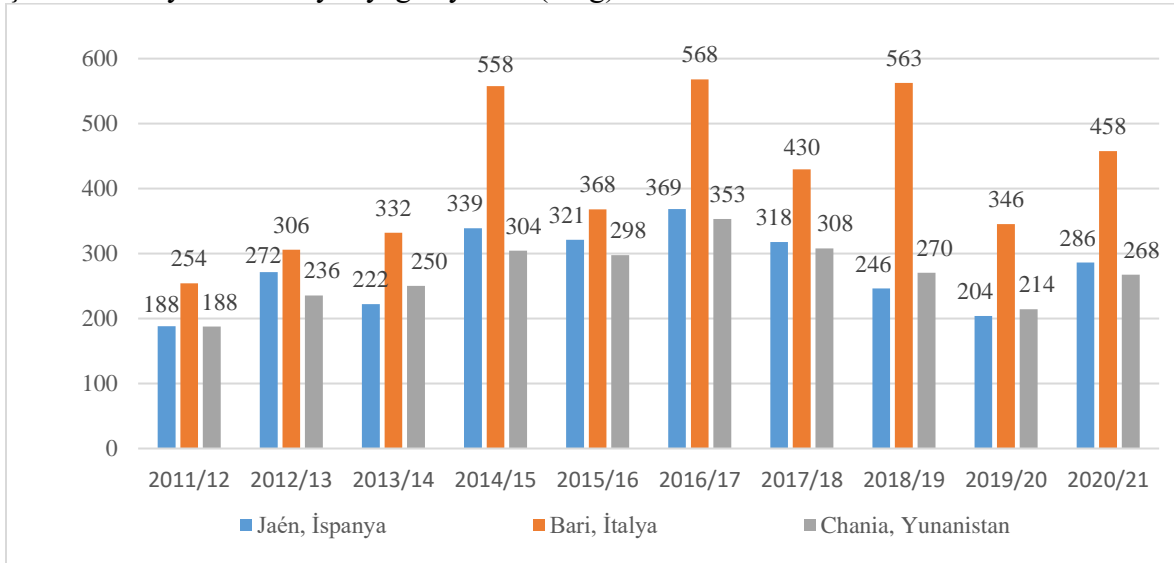
Dünya zeytinyağı fiyatları; zeytinyağı üretim ve ticaretinde söz sahibi İspanya/Jaen, İtalya/Bari ve Yunanistan/Chania borsalarında şekillenmektedir. Zeytinyağı üretim ve ticaretinde öncü ülke İspanya zeytinyağı fiyatları İtalya'dan daha düşüktür. 2021 yılında dünya genelinde emtia fiyatlarının yükselmesi zeytinyağı fiyatlarını da etkilediğinden son yılda fiyatlar yükselme eğilimine girmiştir.

Tablo 4. Dünyada zeytinyağı üreticisi ülkelerin sızma zeytinyağı fiyatları (€/kg)

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
İspanya	188	272	222	339	321	369	318	246	204	286
İtalya	254	306	332	558	368	568	430	563	346	458
Yunanistan	188	236	250	304	298	353	308	270	214	268

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

Şekil 4. Dünya sızma zeytinyağı fiyatları (€/kg)

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

2.4. Tüketim

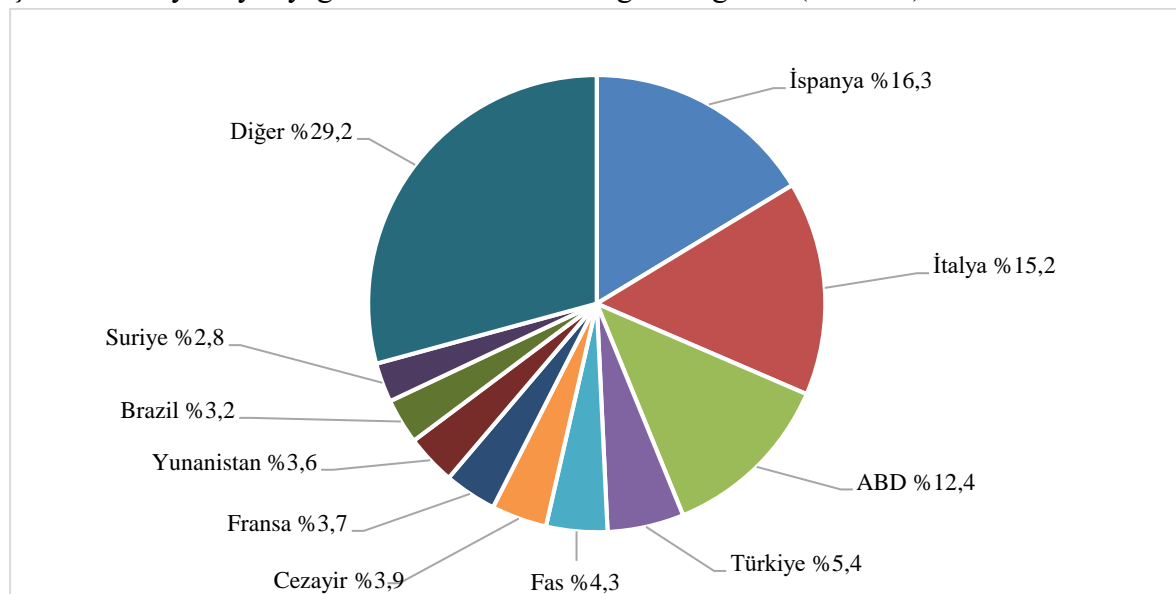
Uluslararası Zeytin Konseyi (IOC) raporlarına göre, 2019/20 üretim sezonunda dünya zeytinyağı tüketimi %5,8 artarak 3,23 milyon tona ulaşmıştır. Üretici ülkeler aynı zamanda önemli tüketici ülkelerdir. İspanya ve İtalya'nın ihracatta Avrupa Birliği içindeki pazara odaklanması bölgedeki tüketicilerin zeytinyağı tüketimini arttırmıştır. AB'de kişi başı zeytinyağı tüketiminin diğer ülkeler görece doymuş olması, en sağlıklı yağlardan biri olan zeytinyağına olan talebin başta ABD olmak üzere Brezilya, Japonya, Avustralya ve Çin gibi ülkelere kaymasına neden olmaktadır.

Tablo 5. Dünya zeytinyağı tüketimi (bin ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
İspanya	554	574	487	525	492	495	443	478	495	528
İtalya	660	610	550	641	572	598	439	580	453	490
ABD	275	300	287	302	295	321	315	315	351	400
Türkiye	131	150	150	105	125	116	150	177	163	175
Fas	100	122	129	120	120	120	120	120	150	140
Cezayir	59	43	61	49	65	80	67	83	92	127
Fransa	113	112	113	111	106	113	109	102	137	120
Yunanistan	228	200	180	140	130	140	105	130	121	115
Brezilya	62	68	73	73	67	50	60	77	86	104
Suriye	131	136	161	171	126	104	98	80	75	90
Diğer	750	772	799	841	819	843	821	898	934	945
Dünya	3.061	3.086	2.989	3.076	2.916	2.980	2.726	3.039	3.057	3.234

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

Şekil 5. Dünya zeytinyağı tüketiminin ülkelere göre dağılımı (2019/20)

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

2.5. Dış Ticaret

2.5.1. İhracat

Dünya zeytinyağı ihracatı 2019/20 sezonunda, son on yıllık döneme göre %73 ve bir yıl önceki yıla göre %24 artış göstermiş ve bu durum genellikle ihracatçı ülkelerin ihracatına yansımıştır. Dünya zeytinyağı ihracatında sırasıyla İspanya, Tunus, İtalya, Portekiz ve Türkiye gelmektedir. 2019/20 üretim sezonunda İspanya tek başına 429 bin ton ile dünya zeytinyağı ihracatının %35,6'sını karşılamıştır. Tunus, 300 bin ton ihracat ile dünya ihracatında %25 pay almıştır. İtalya ise 211 bin ton ile dünya ihracatında %17,5 pay almıştır.

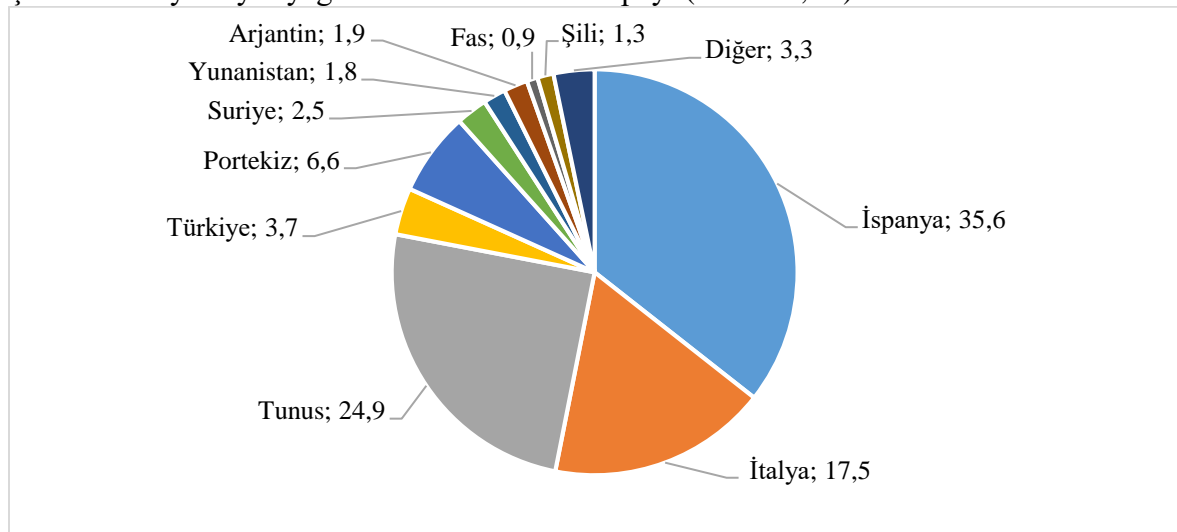
İspanya ihracatı son on yıl içinde %118,7, bir önceki yıla göre ise %20,6 artış göstermiştir. İtalya'da zeytinyağı ihracatında miktar olarak önemli bir değişiklik olmasa da sızma zeytinyağında uzmanlaşmış bir ülke özelliği taşımaktadır. Tunus'un zeytinyağı ihracatında on yıl öncesine göre %177,8, bir yıl öncesine göre %87,5 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 6. Dünya zeytinyağı ihracatı (bin ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
İspanya	196,2	248,0	197,6	289,7	236,8	297,8	291,2	292,0	355,8	429,0
İtalya	223,5	233,2	217,6	233,3	199,6	208,1	199,5	186,4	197,0	211,0
Tunus	108,0	129,5	170,0	58,0	304,0	102,5	89,5	205,0	160,0	300,0
Türkiye	12,0	20,0	92,0	35,0	30,0	15,0	45,0	66,0	50,0	45,0
Portekiz	42,7	51,5	50,5	53,8	47,6	40,5	39,5	58,3	64,9	80,0
Suriye	23,0	25,0	30,0	10,0	0,0	6,0	12,0	20,0	29,0	30,0
Yunanistan	13,0	15,5	18,0	15,7	16,8	19,3	18,7	18,6	20,2	21,7
Arjantin	12,0	23,5	12,0	21,5	12,0	31,0	16,5	37,5	21,5	23,0
Fas	30,5	11,0	10,0	9,5	25,0	17,0	9,0	11,0	28,0	10,5
Şili	6,5	10,0	10,0	10,0	14,5	10,5	13,0	14,5	12,0	15,5
Diğer	28,1	35,8	35,3	48,5	42,7	40,8	48,6	35,2	36,6	39,3
Dünya	695,5	803,0	843,0	785,0	929,0	788,5	782,5	944,5	975,0	1.205,0

Kaynak: IOC, 2021 (Erişim tarihi:21.05.2021)

Şekil 6. Dünya zeytinyağı ihracatında ülkelerin payı (2019/20, %)

Kaynak: IOC, 2021 (Erişim tarihi:21.05.2021)

2.5.2. İthalat

Dünya zeytinyağı ithalatı son on yıllık dönemde %73,3 ve bir yıl önceki yıla göre %23,6 artış göstermiştir. Dünyada zeytinyağı üreticisi olmayan ülkeler zaman içinde zeytinyağına olan taleplerini arttırmaktadır. İspanya ve İtalya ise üretim ve stoklarda sıkıntı yaşanan dönemlerde katma değeri yüksek ürün elde etmek için ham zeytinyağı ithal etmektedir. Dünyada en çok zeytinyağı ithalatı yapan ülkeler sırasıyla; ABD, İspanya, Brezilya, İtalya ve Japonya'dır.

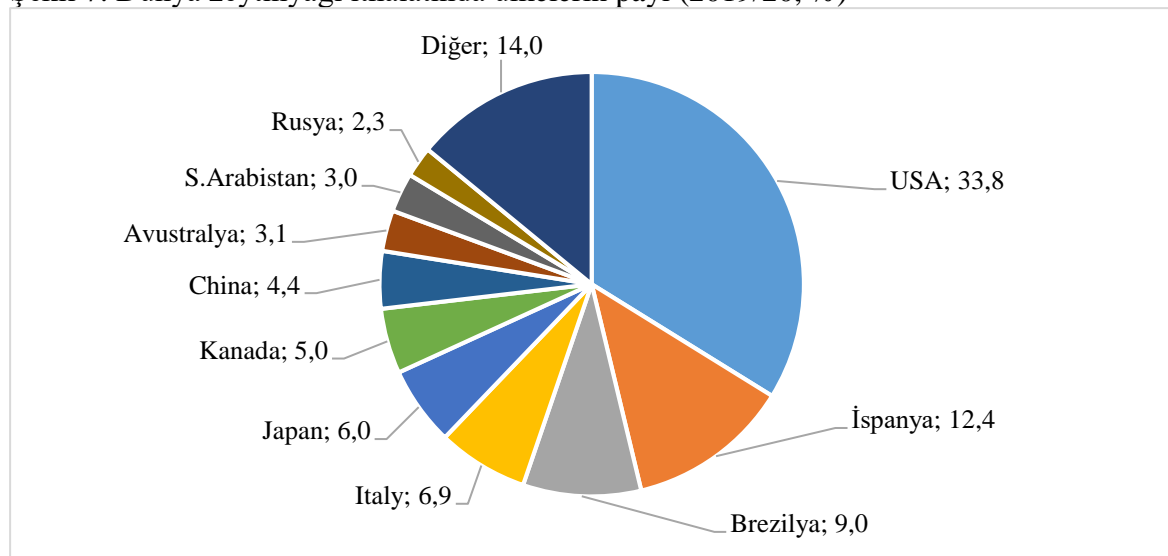
Son on yıllık dönemde dünya ithalat miktarında birinci olan ABD zeytinyağı ithalat miktarını %42,2 arttırmış ve 2019/20 üretim sezonunda dünya ithalatının %33,8'ini gerçekleştirmiştir. ABD yanında başlıca tüketici ülkeler Brezilya, Japonya, Kanada, Çin ve Avustralya da on yıllık dönemde ithalat miktarlarını arttırmışlardır. 2019/20 üretim sezonunda dünya ithalatında da önemli ülkelerden, aynı zamanda da zeytinyağı üreticisi olan İspanya %12,4 ve İtalya %6,9 oranlarında ithalat payına sahiptirler.

Tablo 7. Dünya zeytinyağı ithalatı (bin ton)

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
ABD	275,0	300,0	288,0	302,5	294,5	314,0	305,0	310,5	346,5	391,0
İspanya	14,7	14,2	54,7	14,4	104,7	47,3	41,0	99,4	84,0	143,6
Brezilya	61,5	68,0	73,0	72,5	66,5	50,0	59,5	76,5	86,0	104,0
İtalya	58,0	73,9	79,2	26,8	96,0	40,6	35,9	64,1	48,6	80,0
Japonya	35,5	43,0	51,0	54,0	59,0	53,5	54,5	55,5	69,0	69,5
Kanada	40,0	39,5	37,0	40,5	37,5	41,0	39,5	47,0	46,5	57,5
Çin	29,5	40,0	39,0	32,0	31,0	34,0	39,0	38,0	46,0	50,5
Avustralya	32,0	31,5	28,5	28,0	22,0	26,0	29,0	31,0	32,0	36,0
S. Arabistan	13,5	13,5	19,5	20,0	22,0	22,0	23,0	33,5	34,5	34,5
Rusya	21,0	24,0	27,0	30,0	19,0	19,5	19,5	20,5	24,0	27,0
Diğer	123,8	121,4	156,1	158,8	168,3	142,6	135,6	167,0	157,9	162,4
Dünya	704,5	769,0	853,0	779,5	920,5	790,5	781,5	943,0	975,0	1.156,0

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

Şekil 7. Dünya zeytinyağı ithalatında ülkelerin payı (2019/20, %)

Kaynak: IOOC (Uluslararası Zeytin ve Zeytinyağı Konseyi), 2021 (Erişim tarihi: 21.11.2021)

3. TÜRKİYE'DE DURUM

3.1. Türkiye'de Zeytin ve Zeytinyağı Üretimi

TÜİK verilerine göre, 2011 ile 2020 yılları arası toplam zeytinlik alanında % 11,1 artış görülmüştür. Türkiye'de 2020 yılında toplam 8,87 milyon dekar zeytinlik alan kaydedilmiştir. 2020 yılı için toplam zeytinlik alanların %73,7'si yağlık zeytin ve %26,3'ü sofralık zeytin alanlarıdır. Yağlık zeytin için ayrılan alanlar on yıl içinde %13,4 artış göstermiştir.

Türkiye'de zeytin ağacı sayısı incelendiğinde 2020 yılında 159,38 milyon adet meyve veren zeytin ağacı bulunmakta ve meyve veren zeytin ağaçlarının %68,3'ü yağlık ve %31,7'i sofralık olarak ayrılmaktadır.

2011 ile 2020 yılları arasında toplam meyve veren zeytin ağacı sayısı %35,1 artmıştır. Aynı dönemde meyve veren yağlık zeytin ağaç sayısında %38,3 artış görülmüştür. Meyve vermeyen zeytin ağaçlarında on yıllık dönemde %24,2 azalma görülürken, meyve vermeyen yağlık zeytin ağaçlarında ise on yılda %14,2 azalma olmuştur.

Türkiye'de 2020 yılında gerçekleşen dane zeytin üretim miktarının %61'i yağlık %39'u sofralık zeytindir. 2011-2020 yılları arasında dane zeytin üretiminde iklim koşulları ve periyodisiteye bağlı olarak dalgalanmalar görülmektedir.

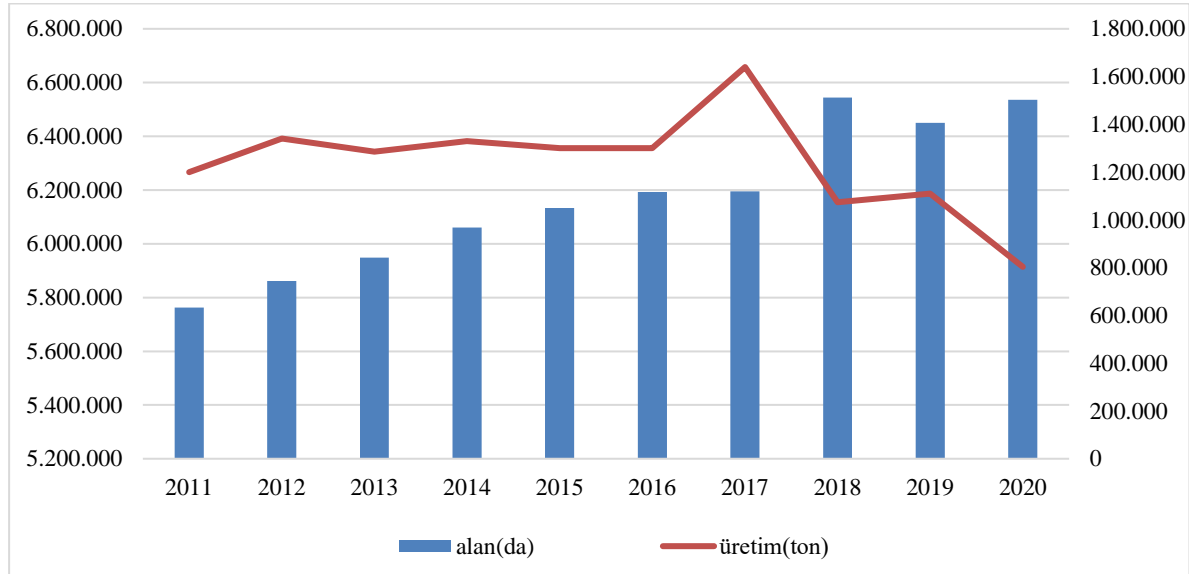
Son on yıllık dönemde zeytin verimi incelendiğinde zeytin ağacı başına ortalama olarak yağlık zeytinde 13 kg, sofralık zeytinde ise 10 kg verim sağlanmıştır.

Tablo 8. Türkiye'de zeytin alanları, ağaç sayısı, üretim ve verim durumu

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Alan (bin da)										
Sofralık zeytin	2.223	2.277	2.309	2.200	2.236	2.263	2.265	2.100	2.341	2.335
Yağlık zeytin	5.762	5.861	5.949	6.060	6.133	6.193	6.196	6.545	6.450	6.536
Toplam	7.985	8.138	8.258	8.261	8.369	8.455	8.461	8.644	8.792	8.871
Ağaç sayısı (bin adet)										
M. veren/sofralık	39.176	40.252	45.236	45.519	46.362	47.315	47.676	42.288	48.032	50.469
M. veren/yağlık	78.765	80.569	83.925	95.193	98.398	100.088	100.587	108.781	106.005	108.913
Meyve Veren	117.942	120.821	129.161	140.712	144.760	147.403	148.263	151.069	154.037	159.382
M. vermeyen/sofralık	15.177	12.240	10.463	9.908	9.482	8.653	8.552	8.681	10.002	9.338
M. vermeyen/yağlık	21.491	24.000	27.406	18.377	17.750	17.702	17.779	18.093	18.037	18.443
Meyve Vermeyen	36.669	36.240	37.869	28.285	27.232	26.355	26.331	26.775	28.039	27.781
Toplam	154.610	157.061	167.030	168.997	171.992	173.758	174.594	177.844	182.076	187.163
Üretim (bin ton)										
Sofralık zeytin	550	480	390	438	400	430	460	427	415	513
Yağlık zeytin	1.200	1.340	1.286	1.330	1.300	1.300	1.640	1.073	1.110	803
Toplam	1.750	1.820	1.676	1.768	1.700	1.730	2.100	1.500	1.525	1.317
Verim										
Sofralık zeytin	14	12	9	10	9	9	10	10	9	10
Yağlık zeytin	15	17	15	14	13	13	16	10	10	7
Zeytinyağı Üretimi (bin ton)	160	191	195	135	160	150	178	263	194	225

Kaynak: TÜİK, 2021. UZZK*Verim kg/meyve veren ağaç sayısıdır.

Şekil 8. Türkiye’de yıllara göre yağlık zeytin alan ve üretimi

Kaynak: TÜİK, 2021

Türkiye bulunduğu coğrafi konum ve sahip olduğu Akdeniz iklimi özellikleriyle, İtalya, İspanya, Yunanistan ve Tunus gibi diğer Akdeniz ülkeleriyle birlikte dünyanın önde gelen zeytin ve zeytinyağı üreticilerindedir. Zeytin ve zeytinyağı üretimi daha çok Ege ve Marmara bölgelerinde yapılmaktadır. Aydın, İzmir, Muğla, Balıkesir, Manisa, Çanakkale, Hatay ve Mersin üretimin gerçekleştiği başlıca illerimizdir.

Zeytin ağacında periyodisiteden dolayı zeytin üretimi yıllara göre inişli çıkışlı bir grafik izlemekte ve üretime bağlı olarak bir yıl düşük bir yıl yüksek ürün alınmaktadır. 2020 yılında Türkiye genelinde olduğu gibi çoğu illerde üretimde düşük rekolte gerçekleşmiştir.

Tablo 9. Türkiye’de illere göre yağlık zeytin alanı ve üretimi (bin da, bin ton)

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Aydın	Alan	1.191	1.198	1.218	1.290	1.291	1.295	1.282	1.283	1.287	1.283
	Üretim	192	190	274	222	244	210	392	169	311	76
Muğla	Alan	894	895	892	918	919	950	949	953	981	978
	Üretim	127	110	87	171	148	182	196	39	142	44
İzmir	Alan	861	867	878	871	872	871	866	863	864	866
	Üretim	249	309	207	268	175	207	165	82	104	84
Balıkesir	Alan	684	685	694	692	692	690	690	732	732	732
	Üretim	120	151	85	120	61	156	221	83	122	108
Hatay	Alan	402	404	414	433	424	423	419	425	437	439
	Üretim	147	147	139	108	152	117	140	86	118	54
Gaziantep	Alan	309	368	400	399	400	400	399	413	424	431
	Üretim	32	48	116	27	100	9	15	64	16	54
Manisa	Alan	298	299	312	315	328	338	346	454	463	524
	Üretim	38	56	53	71	45	68	146	162	48	187
Çanakkale	Alan	301	301	304	304	304	305	305	303	307	308
	Üretim	117	129	68	94	67	106	62	37	32	40
Kilis	Alan	241	256	258	258	263	264	266	267	270	270
	Üretim	14	18	36	25	42	20	9	51	25	20
Mersin	Alan	234	238	242	241	257	259	261	267	209	211
	Üretim	49	64	101	79	120	100	105	59	75	30

Kaynak: TÜİK, 2021

Türkiye’de yaklaşık 320 bin adet zeytin üreticisi aile işletmesi olduğu tahmin edilmektedir. Zeytin ve zeytinyağı üreticilerinin büyük bir kısmı tarım kooperatifleri altında toplanmışlardır. Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği’ne (Marmarabirlik) bağlı 30 bin, Tariş Zeytin ve Zeytinyağı Birliği’ne bağlı 22 bin adet zeytin üreticisi toplam üreticilerin yaklaşık %15’ini oluşturmaktadır. Birlikler ürünlerin stoklanması, çiftçiden ürün satın alınması, işlenmesi, çiftçiye uygun kredi kullandırılması ve ihtiyaç duyulan gübre/mazot gibi girdilerin uygun fiyata sağlanması gibi araçlarla zeytin üretimine destek olmaktadır. Türkiye’de zeytinyağı işletme tesisleri zeytin üretimi yapılan bölgelere yakın konumlanmış olup zeytinyağı üretimi, zeytin üretimine paralel olarak dalgalı bir seyir izlemektedir. Ülkedeki zeytin ağacı sayısının artırılmasına yönelik teşviklerle zeytin üretiminde artış gözlenmektedir. Ayrıca, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın zeytin hasat makinelerine verdiği desteklerin olumlu etkisiyle birlikte zeytin sıkma tekniklerinin ve rafine zeytinyağı işleme fabrikalarının modernleşmesi ve kapasitelerin artması zeytinyağı üretimini olumlu etkilemektedir.

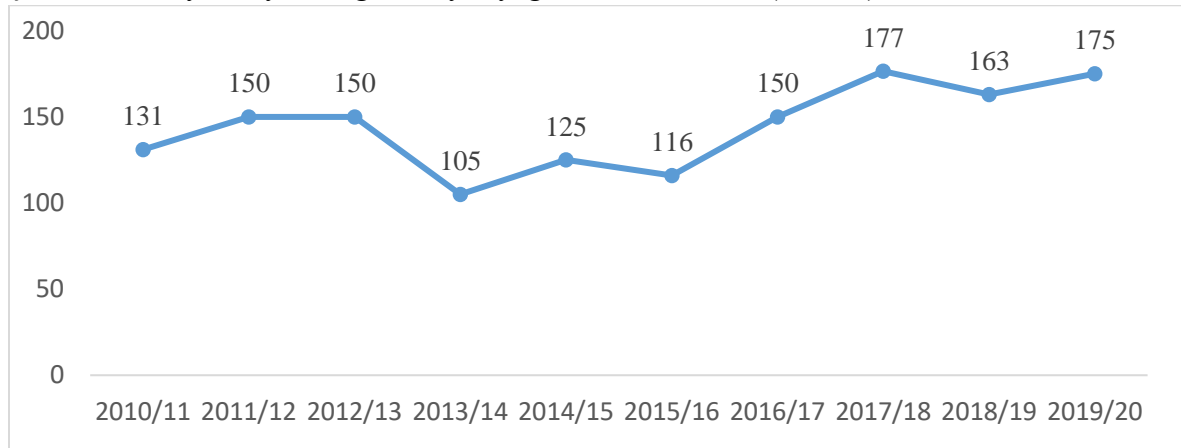
UZZK verilerine göre, Türkiye’de bulunan yaklaşık 1.200 adet zeytin sıkma tesisinin ortalama 70.000 ton/gün kapasitesi bulunmaktadır. Zeytinin periyodisitesi nedeniyle hammadde temininde sıkıntı yaşayan zeytinyağı fabrikalarında kapasite kullanım oranları ortalama %40-50 gibi seviyelerindedir. Aydın, Muğla ve İzmir illeri Türkiye zeytinyağı üretiminin yaklaşık yarısını gerçekleştirmektedir.

3.2. Tüketim

Avrupa Birliği’ndeki Yunanistan, İspanya, İtalya ve Portekiz gibi üretici ülkelerde 2019 yılındaki zeytinyağı tüketimi, kişi başı 5 kg’ın üzerinde gerçekleşirken, AB ortalama tüketimi, 2,9 kg olarak tespit edilmiştir. IOC üyesi olmayan ülkelerdeki tüketimde ise Suriye 4 kg ile öne çıkarken, bu ülkelerin ortalama genel tüketimi 0,4 kg’da kaldığı görülmektedir. Türkiye’de kişi başı tüketim yaklaşık iki kilograma yaklaşmaktadır.

Türkiye zeytinyağı tüketimi 10 yıl öncesine göre yaklaşık %4 artış kaydetmiştir. Bununla birlikte, zeytinyağı tüketici fiyatlarının diğer bitkisel yağlara kıyasla yüksek olması, yurt içi zeytinyağı tüketimi üzerinde baskı yaratmaktadır. Yurt içinde kişi başı zeytinyağı tüketimi Avrupa’daki üretici ülkelerin tüketimine kıyasla oldukça düşük seviyededir.

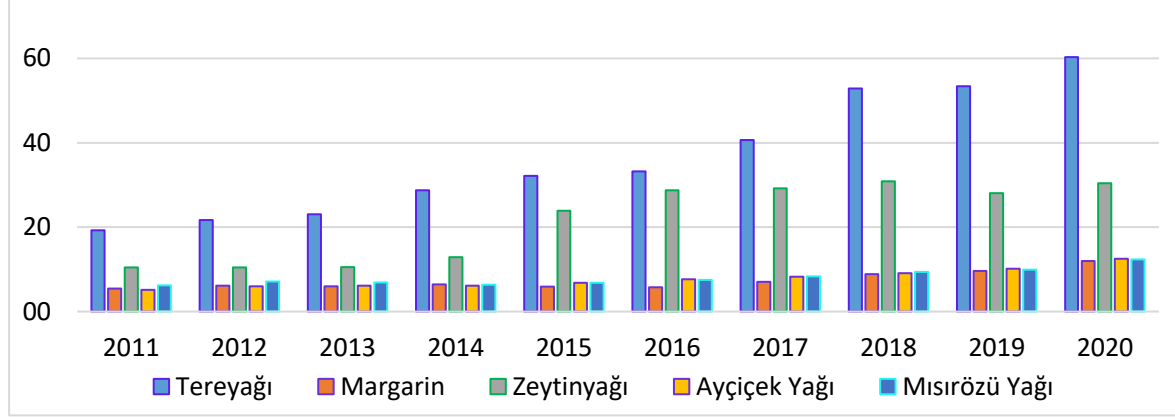
Şekil 9. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı tüketim miktarı (bin ton)

Kaynak: IOOC, 2021

Yemelik yağ olarak tüketilen Türkiye’de ayçiçeği ve mısır yağlarının daha uygun fiyatlı olması nedeniyle, yurt içi talebi karşılayabilecek yeterli üretim bulunmasına rağmen yurt içi zeytinyağı tüketimi baskı altında kalmaktadır. Türkiye, kişi başı zeytinyağı tüketimi açısından dünya ortalamasının altında kalmaktadır.

Şekil 10. Zeytinyağı ve rakip ürünlerin tüketici fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK, 2021

3.3. Fiyatlar

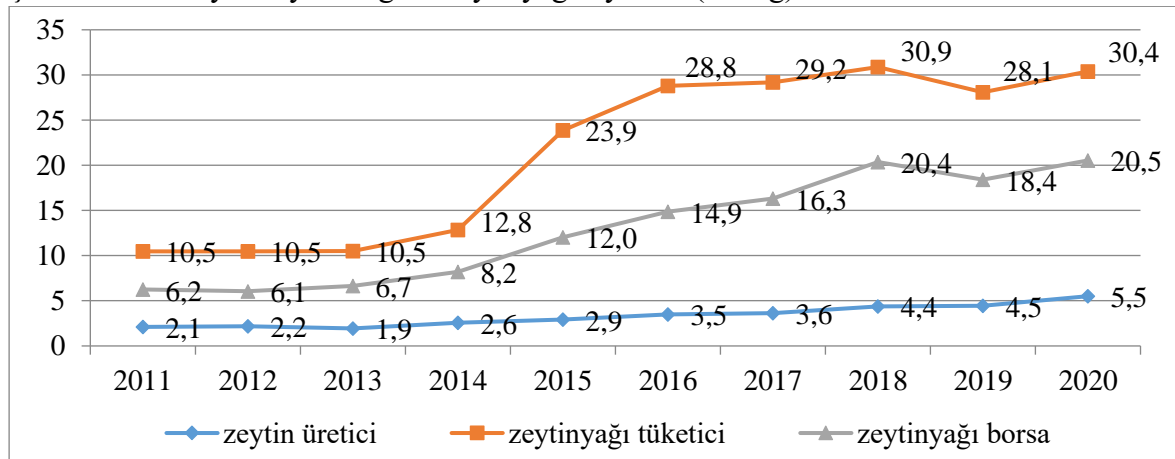
Zeytin üretici fiyatları 2011-2020 döneminde 2.1 TL/kg dan 5.5 TL/kg kadar yaklaşık 2,6 kat yükselmiştir. Son on yıllık dönemde tüketici fiyatları 2,9 kat artarken borsa fiyatları da 3,3 kat artmıştır.

Tablo 10. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı fiyatları (TL/kg)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Zeytin üretici	2,1	2,2	1,9	2,6	2,9	3,5	3,6	4,4	4,5	5,5
Zeytinyağı tüketici	10,5	10,5	10,5	12,8	23,9	28,8	29,2	30,9	28,1	30,4
Zeytinyağı borsa	6,2	6,1	6,7	8,2	12,0	14,9	16,3	20,4	18,4	20,5

Kaynak: TÜİK 2021, İzmir Ticaret Borsası 2021 (Yıllık verilerden en çok işlem gören ürünün ortalama fiyatı alınmıştır.)

Şekil 11. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK 2021, İzmir Ticaret Borsası 2021 (yıllık verilerden en çok işlem gören ürünün ortalama fiyatı alınmıştır.)

Borsada işlem gören zeytinyağı fiyatlarına bakıldığında 2020 yılında dökme olarak ham zeytinyağı 13,25 TL/kg, natürel sızma 20,54 TL/kg, rafine zeytinyağı 16,86 TL/kg ve riviera zeytinyağı 16,37 TL/kg olarak gerçekleşmiştir.

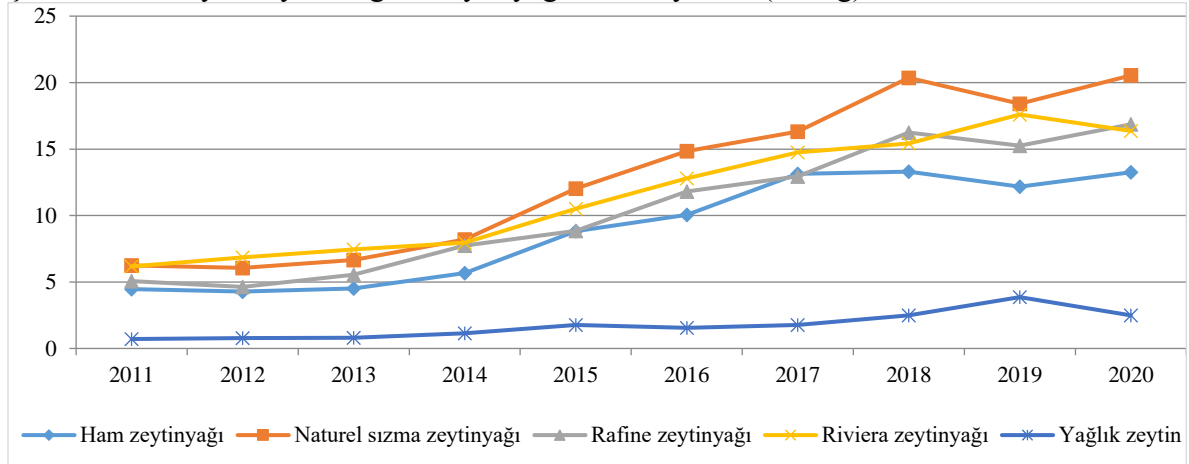
Borsada işlem gören yağlık zeytin fiyatları ise on yıllık dönemde 0,71 TL/kg'dan 2.49 TL/kg'a yükselerek üç buçuk kat artmıştır. 2019 yılı yağlık zeytin fiyatları 2020 yılına göre daha yüksek olmuştur.

Tablo 11. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı borsa fiyatları(TL/kg)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ham zeytinyağı(dökme)	4,46	4,28	4,51	5,66	8,83	10,06	13,13	13,3	12,16	13,25
N.sızma zeytinyağı(dökme)	6,24	6,06	6,66	8,19	12,03	14,85	16,31	20,37	18,41	20,54
Rafine zeytinyağı(dökme)	5,07	4,63	5,54	7,73	8,84	11,8	12,94	16,24	15,25	16,86
Riviera zeytinyağı(dökme)	6,17	6,84	7,44	7,96	10,51	12,8	14,75	15,43	17,6	16,37
Yağlık zeytin	0,71	0,77	0,81	1,15	1,76	1,54	1,76	2,48	3,86	2,49

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası 2021(yıllık verilerden en çok işlem gören ürünün ortalama fiyatı alınmıştır.)

Şekil 22. Türkiye’de yıllara göre zeytinyağı borsa fiyatları (TL/kg)

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası 2021(yıllık verilerden en çok işlem gören ürünün ortalama fiyatı baz alınmıştır.)

3.4. Dış Ticaret

3.4.1 İhracat

Tablo 12. Türkiye’nin yıllara göre zeytinyağı ihracat miktarı ve değeri

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Saf zeytinyağı										
Miktar (ton)	7.361	14.039	42.259	15.340	7.732	7.758	27.365	36.382	26.781	23.879
Değer (bin TL)	50.544	85.041	263.454	134.270	105.721	104.541	410.452	623.835	455.882	466.170
Diğer zeytinyağı										
Miktar (ton)	5.301	9.510	49.835	7.332	5.099	10.061	22.853	29.558	22.611	22.599
Değer (bin TL)	32.771	52.593	287.793	58.650	54.992	111.911	327.162	453.944	293.187	333.539
TOPLAM										
Miktar (ton)	12.662	23.549	92.094	22.672	12.831	17.819	50.218	65.940	49.392	46.479
Değer (bin TL)	83.314	137.634	551.247	192.921	160.713	216.452	737.614	1.077.779	749.068	799.709

Kaynak: TÜİK, 2021

2011-2020 yılları arasında ithalat miktarına baktığımızda özellikle son dört yılda ihracat miktarının artış eğiliminde olduğunu söyleyebiliriz. 2020 yılında yapılan 46.749 ton ihracatın %51’i saf zeytinyağı (natürel sızma, natürel 1. , natürel 2. ve ham) ve %49’u diğer zeytinyağı(rafine ve riviera) olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılındaki ihracat değerine baktığımızda ise saf zeytinyağının oranı %58 ve diğer zeytinyağının oranı %42’dir.

Türkiye’nin en çok ihracat yaptığı ülkeler Amerika, Suudi Arabistan, İtalya, İspanya, İran Birleşik Arap Emirlikleri, Almanya ve İsrail’dir. Ancak geniş bir yelpazede ihracat

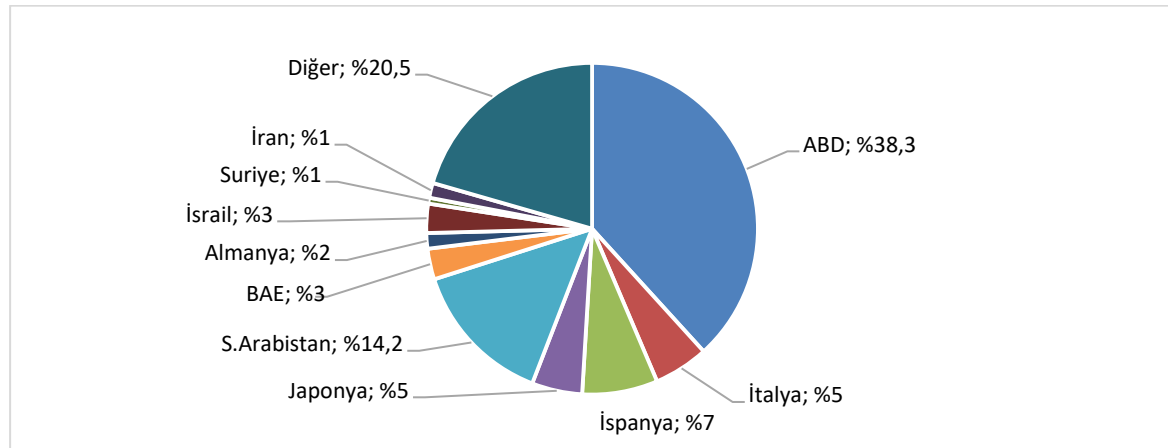
gerçekleştirmektedir. 2020 yılında ABD'ne yapılan 17.779 ton ihracatın 14.858 tonu saf zeytinyağıdır.

Tablo 13. Türkiye'nin ülkelere göre zeytinyağı ihracat miktarı (ton)

		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ABD	Saf zeytinyağı	889	3.014	11.034	1.804	1.278	1.529	3.804	8.022	3.412	2.921
	Diğer zeytinyağı	433	2.121	16.746	1.903	504	2.962	10.495	16.183	13.195	14.858
	Toplam	1.322	5.135	27.780	3.706	1.782	4.491	14.299	24.205	16.607	17.779
İtalya	Saf zeytinyağı	0	20	1.838	0	0	0	925	1.285	768	397
	Diğer zeytinyağı	8	1.513	11.456	221	253	764	3.335	3.173	3.379	2.086
	Toplam	8	1.533	13.294	221	253	764	4.260	4.459	4.147	2.483
İspanya	Saf zeytinyağı	0	637	9.532	0	0	1.202	14.177	10.222	6.000	2.728
	Diğer zeytinyağı	0	1.230	11.270	0	100	1.930	4.023	3.112	1.352	696
	Toplam	0	1.867	20.803	0	100	3.132	18.200	13.334	7.352	3.424
Japonya	Saf zeytinyağı	1.323	1.553	3.571	1.978	882	478	944	2.818	1.911	1.814
	Diğer zeytinyağı	655	473	691	726	620	206	188	364	426	472
	Toplam	1.978	2.027	4.261	2.704	1.502	683	1.132	3.182	2.337	2.286
S. Arabistan	Saf zeytinyağı	2.487	4.002	5.376	3.657	1.572	1.794	2.742	4.543	5.183	6.487
	Diğer zeytinyağı	6	27	78	77	53	7	144	186	137	108
	Toplam	2.493	4.029	5.454	3.735	1.625	1.801	2.887	4.729	5.319	6.595
BAE	Saf zeytinyağı	319	594	695	585	329	198	329	407	814	1.270
	Diğer zeytinyağı	521	103	157	174	186	121	88	127	125	125
	Toplam	840	698	852	760	516	319	417	533	938	1.396
Almanya	Saf zeytinyağı	160	153	231	172	162	148	138	259	382	528
	Diğer zeytinyağı	398	254	334	322	384	236	256	212	314	177
	Toplam	558	407	565	494	545	385	394	471	696	705
İsrail	Saf zeytinyağı	26	12	90	80	9	2	67	1.615	715	1.322
	Diğer zeytinyağı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Toplam	26	12	90	80	9	2	67	1.615	715	1.322
Suriye	Saf zeytinyağı	0	22	221	531	381	21	130	580	450	185
	Diğer zeytinyağı	0	0	94	422	97	33	95	6	54	80
	Toplam	0	22	315	953	477	54	225	586	504	265
İran	Saf zeytinyağı	129	534	3.083	1.273	1.055	743	1.044	1.004	2.376	604
	Diğer zeytinyağı	544	338	299	125	97	115	136	67	5	71
	Toplam	673	871	3.383	1.398	1.152	858	1.179	1.071	2.381	675
Diğer	Saf zeytinyağı	2.029	3.498	6.588	5.258	2.063	1.644	3.065	5.627	4.771	5.623
	Diğer zeytinyağı	2.735	3.452	8.711	3.362	2.805	3.687	4.093	6.128	3.624	3.927
	Toplam	4.764	6.950	15.298	8.620	4.868	5.330	7.158	11.755	8.395	9.550
GENEL	Saf zeytinyağı	7.361	14.039	42.259	15.340	7.732	7.758	27.365	36.382	26.781	23.879
	Diğer zeytinyağı	5.301	9.510	49.835	7.332	5.099	10.061	22.853	29.558	22.611	22.599
	TOPLAM	12.662	23.549	92.094	22.672	12.831	17.819	50.218	65.940	49.392	46.479

Kaynak: TÜİK, 2021

Şekil 33. Türkiye'nin zeytinyağı ihracatı yaptığı ülkelerin payları (2020)

Kaynak: TÜİK, 2021

3.4.2 İthalat

Türkiye'nin zeytinyağı ithalatına bakıldığında son üç yılda artış eğiliminde olduğu söylenebilir. 2020 yılında yapılan 35.758 ton ithalatın %98'i saf zeytinyağı ve %2 si diğer zeytinyağıdır. Türkiye tarafından yapılan toplam ithalatın %97'i Suriye'den ham zeytinyağı olarak yapılmıştır.

Tablo 14. Türkiye zeytinyağı ithalatı miktarı ve değeri

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Saf zeytinyağı										
Miktar (ton)	24	1	61	85	2.611	1.298	6	4.833	27.770	35.724
Değer (bin TL)	149	15	535	862	25.714	14.164	243	45.153	261.504	408.756
Diğer zeytinyağı										
Miktar (ton)	5	68	32	19	21	10	10	10	197	33
Değer (bin TL)	48	255	285	252	319	161	266	456	3.790	2.166
TOPLAM										
Miktar (ton)	29	69	93	104	2.632	1.307	16	4.844	27.967	35.758
Değer (bin TL)	198	270	820	1.113	26.033	14.325	509	45.608	265.294	410.922

Kaynak: TÜİK, 2021

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Dünya zeytin alanları ve üretimi yıllara göre artış eğilimindedir. Zeytin üretimi; zeytin ağacının ekolojik isteklerinden dolayı başta Akdeniz olmak üzere belirli bölgelerle sınırlı durumdadır. Dünyada zeytinyağı tüketimi ise önemli ölçüde artmaktadır.

Özellikle pandemi döneminde zeytinyağı ithalatçısı ülkelerin zeytinyağı talebi artmış, dünya zeytinyağı ithalatı ve zeytinyağı fiyatları artış eğilimine girmiştir. Üretimde önemli bir değişiklik olmamasına rağmen geçen seneki stoklar eritmeye başlanmıştır. Dünya emtia fiyatlarındaki yükselme de zeytinyağı fiyatına da yansımaktadır.

Üretici ve ihracatçı ülkeler verimi yüksek, kaliteli, düşük maliyetli, katma değeri yüksek ürünler üreterek ve pazarlama etkinliğini yüksek tutarak piyasada öncü ülke olmuşlardır.

Türkiye'de zeytinyağı sektöründe özellikle son on yılda olumlu gelişmelerin yaşandığı, fakat bu haliyle bile üretimde öncü (İspanya, İtalya) ülkelerle aynı düzeye gelineemediği, sonuçta bu durumun zeytin ve zeytinyağı kalitesini ve ihracatını olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin zeytinyağı sektörüyle ilgili yaşamakta olduğu sorunlardan biri, periyodisite nedeniyle zeytinyağı fabrikalarındaki kapasite kullanım oranındaki düşüklüğüdür ve bu sorun Türkiye'de söz konusu ülkelere göre daha büyük boyutta yaşanmaktadır.

Ayrıca ürün maliyetleri, girdi fiyatlarındaki yükselme nedeniyle olumsuz etkilenmektedir. Zeytin yetiştiren ve zeytinyağı işleyen işletmelerin yapısal sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Üretimi, kaliteyi ve verimi arttırmaya teşvik edecek teknik uygulama ve teknolojilerin desteklenmesi ile üreticilerin dış piyasalarda rekabetini arttıracak şekilde prim desteklerinin verilmesi önemlidir. Ürün fiyatına ya da maliyete göre destekleme primi oranı düşük kalmaktadır.

Türkiye zeytinyağı ihracatında ilk dört ülke arasında olmasına rağmen, ihracat değerine bakıldığında, öncü ülke olan İspanya'nın oldukça gerisinde kalmaktadır. Türkiye'de zeytinyağı üretiminin önemli bir kısmı uluslararası ticarete konu olmakta ancak Türkiye'de

zeytinyağı ihracatı daha çok katma değeri düşük nitelikteki ham yağ şeklinde yapılmaktadır. İhraç edilen yağın küçük bir oranı dış piyasada ambalajlı olarak satılmaktadır. İhracatı ambalajlı ve Türk zeytinyağı olarak tanıtabilmek ve daha çok bu şekilde ihraç edebilmek hedeflenmelidir. Zeytinyağı sektörünün üretimden tüketim aşamasına kadar bütün alanlarda uzun vadeli programlar çerçevesinde desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca pandemi döneminde daha çok yurtiçi tüketiciyi korumak amacıyla 2021 mart ayından ekim ayının sonuna kadar dökme ve varilli zeytinyağı ihracatına yasak getirilmiştir. Sadece kutulu ve ambalajlı zeytinyağı ihracatı serbest olmuştur.

Türkiye’de tarımsal ürünlerde İhracat İadesi Desteği’nin ihracatçı ülkelere göre düşük düzeyde olması dünya pazarlarında rekabetimizi azaltmaktadır. Bu desteğin AB ülkelerinde olduğu düzeye yakın düzeyde destek verilmesi gereklidir.

İhracatta toplam maliyetler içerisinde navlun (deniz yolu taşımacılığı yaparken, gemide taşınacak yüklerin bir yerden başka bir yere ulaştırılması için gemicinin ödemek zorunda olduğu ücret) giderleri önemli yer tutmaktadır. Yakın çevre ve komşu ülkelere kara yolu ile yapılan ihracatta fiyat açısından rekabet gücü elde etmek, ayrıca, ABD, Japonya, Çin, Hindistan, Avustralya gibi uzak ülkelere deniz yolu ile yapılan ihracatta ortaya çıkan yüksek taşıma bedellerinin karşılanmasına katkı sağlayacak şekilde navlun desteğinin kapsamının genişletilmesi önem arz etmektedir.

Türkiye’de zeytinyağı tüketimini arttırmak için, sağlık iksiri olan zeytinyağında tüketici teşvikleri vermek, etkili tanıtım kampanyaları düzenlemek gereklidir.

AB’nin Türkiye’ye uygulamakta olduğu zeytinyağı gümrük vergisinin sıfırlanması ya da Avrupa Birliği’nden zeytinyağı için en az kotanın yükseltilmesi sektöre fayda sağlayacaktır.

Zeytin üretim bölgelerinin hava ve toprak şartları ile uyumlu çeşitlerden dikim yapılmasının desteklenmesi gerekmektedir. Son on yılda Türkiye’nin zeytin ağacı sayısı 90 milyondan 170 milyona çıkmıştır. Ancak ağaç başı verimlilik çok düşük kalmaktadır. Yaşlı zeytin ağaçlarının gençleştirilmesi aşamasında oluşacak gelir kaybı, çiftçinin ürün kaybı yaşadığı yıllarda desteklenmesi, üretim ve verimde orta vadede büyük katkılar sağlayabilecektir.

Diğer üretici ülkelerde olduğu gibi, zeytin ve zeytinyağı için çağdaş bir lisanslı depoculuk sisteminin geliştirilerek uygulanmaya başlanması, hammaddenin sürekli istikrarlı ve kaliteli bir şekilde muhafazası ve temininin sağlanabilmesi açısından çok önemlidir. Bu sayede piyasada denge korunacak, spekülatif stokçuluğun önüne geçilecek ve ihracatın da sürekliliği sağlanmış olacak, böylece ambalajlı Türk mallarının raflardaki mevcudiyetinin korunmasına çok önemli bir destek olacaktır.

Tağışli yağ satışlarında zaman zaman artış görülmektedir. Bu konuda herhangi bir önlem alınmadığı takdirde uzun yıllar kamuoyu nezdinde yapılan çalışmalar ile oluşturulan zeytinyağının sağlıklı ve faydalı bir ürün olduğu imajının zedelenmesi kaçınılmaz olacaktır.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya zeytinlik alanı (bin ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İspanya	2.475	2.504	2.504	2.507	2.516	2.351	2.522	2.555	2.579	2.602
Tunus	1.763	1.763	1.811	1.823	1.589	1.625	1.646	948	1.534	1.607
İtalya	1.191	1.144	1.125	1.147	1.157	1.148	1.145	1.142	1.142	1.139
Fas	830	901	968	922	947	1.006	1.008	1.021	1.045	1.073
Yunanistan	806	808	808	797	818	821	798	793	963	903
Türkiye	784	798	814	826	826	837	846	846	864	879
Suriye	647	684	696	697	697	700	700	692	693	693
Cezayir	294	312	329	348	383	407	424	433	431	432
Portekiz	343	346	347	352	352	351	356	358	361	360
Libya	228	234	241	252	253	225	209	205	205	206
Arjantin	56	59	64	63	122	119	89	144	110	119
Mısır	50	53	58	62	61	70	79	92	90	90
Lübnan	54	54	54	54	59	63	60	61	66	62
Ürdün	61	62	63	62	63	64	64	56	57	57
Filistin	46	56	56	46	46	56	59	57	56	56
Arnavutluk	34	29	36	38	40	42	39	45	46	47
Avustralya	35	42	45	42	29	37	37	52	38	36
İran	53	51	49	51	45	39	35	25	29	34
İsrail	33	22	34	34	34	34	34	34	34	34
Şili	13	15	15	18	20	20	20	22	22	22
Peru	11	13	13	16	17	17	17	21	22	21
Hırvatistan	17	17	18	19	19	19	18	19	19	19
Fransa	17	17	17	17	17	17	17	17	17	18
ABD	15	17	18	16	15	15	15	16	15	15
Kıbrıs	12	11	10	11	11	10	11	11	11	11
Irak	5	5	5	5	5	2	2	3	3	10
Uruguay	2	3	3	3	3	4	5	5	7	7
El Salvador	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6
K. Makedonya	5	5	6	6	6	6	6	6	6	6
Meksika	7	4	7	7	4	3	5	3	5	5
Azerbaycan	2	2	2	2	2	2	3	3	3	3
Afganistan	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Brezilya	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Slovenya	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diğer	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Dünya	9.900	10.038	10.223	10.251	10.164	10.118	10.279	9.697	10.486	10.578

Kaynak: FAO, 2021

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dane zeytin üretimi (bin ton)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
İspanya	7.198	7.820	3.849	9.276	4.560	5.948	7.083	6.549	9.820	5.965
İtalya	3.171	3.182	3.018	2.941	1.964	2.733	2.038	2.598	1.954	2.194
Fas	1.506	1.416	1.316	1.182	1.573	1.144	1.416	1.039	1.561	1.912
Türkiye	1.415	1.750	1.820	1.676	1.768	1.700	1.730	2.100	1.500	1.525
Yunanistan	2.560	2.491	2.764	1.752	2.592	2.908	2.755	2.838	1.188	1.228
Mısır	391	460	563	542	566	699	875	1.095	1.084	1.080
Portekiz	445	520	430	652	455	723	476	876	739	997
Tunus	873	562	963	1.100	376	1.700	700	500	828	877
Cezayir	311	611	394	579	483	654	696	684	861	869
Suriye	960	1.095	1.050	842	392	600	668	850	665	844
Arjantin	165	170	175	172	342	335	248	400	304	326
Ürdün	172	132	156	128	156	201	116	145	125	215
Peru	75	73	93	58	152	38	56	80	189	191
ABD	187	65	145	151	86	162	150	174	49	152
Libya	177	187	185	186	181	163	150	145	142	140
Lübnan	200	88	70	106	114	133	158	158	145	135
Şili	60	74	74	91	103	120	114	130	126	126
İsrail	74	66	63	77	90	98	91	87	55	108
İran	59	103	69	99	44	85	93	138	86	101
Arnavutluk	70	65	108	92	98	96	99	108	118	98
Filistin	112	76	114	61	61	87	88	90	90	89
Avustralya	75	91	99	94	66	85	87	123	90	86
Irak	15	17	20	24	25	8	9	10	12	35
Hırvatistan	38	31	51	34	9	28	31	29	28	28
Kıbrıs	15	11	13	13	17	13	10	19	20	26
Meksika	27	7	19	26	10	13	22	13	15	25
Fransa	32	23	30	29	13	35	18	18	26	24
Uruguay	5	5	6	6	11	16	15	16	21	22
El Salvador	9	9	10	10	11	11	11	12	12	13
Makedonya	12	12	13	13	12	12	12	12	12	12
Diğer	14	13	13	12	12	14	15	16	19	21
Dünya	20.422	21.226	17.692	22.023	16.342	20.563	20.031	21.053	21.882	19.464

Kaynak: FAO, 2021

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dane zeytin verimi (kg/ha)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Mısır	77.935	87.273	97.838	87.795	92.981	100.266	110.772	119.217	120.479	120.088
ABD	128.272	38.461	81.517	93.033	57.559	111.455	99.927	107.752	32.036	100.099
Peru	65.602	56.389	69.948	35.129	89.343	22.308	32.804	37.927	86.344	89.304
Şili	46.553	48.940	48.718	49.588	52.424	59.381	56.150	59.154	56.731	57.433
Irak	32.155	38.347	45.287	51.905	54.675	41.319	39.744	38.099	36.693	35.491
Karadağ	87.818	37.326	67.614	28.118	30.602	27.416	34.915	29.366	19.648	22.143
Meksika	39.908	19.698	28.959	38.032	27.577	45.059	42.501	42.519	29.052	46.560
Afganistan	33.182	30.000	30.000	30.386	31.436	33.964	35.373	36.658	37.966	39.283
Uruguay	21.700	21.438	21.000	21.379	39.286	39.184	28.557	29.876	30.014	30.152
Yunanistan	31.739	30.846	34.221	21.992	31.681	35.410	34.537	35.801	12.338	13.599
Arjantin	29.437	28.909	27.344	27.302	27.928	28.246	27.923	27.721	27.521	27.321
İspanya	29.076	31.234	15.371	37.001	18.127	25.295	28.086	25.636	38.075	22.926
Ürdün	28.199	21.236	24.828	20.546	24.860	31.447	18.106	25.853	22.112	37.750
İsrail	22.272	30.000	18.694	22.849	26.706	29.080	27.003	25.816	16.172	32.047
Arnavutluk	20.443	22.279	29.786	24.248	24.522	23.130	25.476	23.738	25.351	20.857
İran	11.086	20.299	14.206	19.278	9.775	22.061	26.230	56.131	29.399	29.879
Avustralya	21.132	21.677	21.996	22.293	22.517	23.008	23.156	23.426	23.696	23.966
İtalya	26.627	27.806	26.813	25.640	16.975	23.808	17.803	22.751	17.105	19.256
Lübnan	37.281	16.418	13.060	19.813	19.330	20.975	26.371	25.694	21.993	21.704
Makedonya	24.000	24.000	21.667	21.667	21.900	21.966	21.734	21.542	21.350	21.159
Türkiye	18.048	21.916	22.365	20.295	21.402	20.312	20.460	24.821	17.358	17.346
Kuveyt	16.111	16.707	16.190	16.296	16.316	19.655	19.394	22.667	22.286	21.622
Portekiz	12.974	15.036	12.379	18.527	12.924	20.575	13.364	24.456	20.448	27.699
Hırvatistan	22.228	18.269	28.146	18.434	4.633	14.799	17.149	15.494	15.198	17.851
Brezilya	9.070	17.907	30.313	18.151	21.245	11.885	11.272	13.214	14.516	17.666
Filistin	24.199	13.536	20.272	13.101	13.239	15.536	14.915	15.641	15.899	16.037
Cezayir	10.580	19.581	11.975	16.621	12.593	16.079	16.438	15.809	19.971	20.127
Bosna Hersek	10.789	11.860	13.909	13.909	14.074	14.498	15.474	16.337	17.039	17.757
Fas	18.140	15.719	13.591	12.813	16.616	11.369	14.044	10.182	14.940	17.813
Kıbrıs	12.772	9.896	12.078	11.948	15.856	13.400	9.481	18.001	18.615	23.074
Fransa	18.789	13.762	17.333	17.121	7.555	20.013	10.549	10.549	14.966	13.273
Suriye	14.833	15.998	15.089	12.074	5.627	8.571	9.549	12.275	9.590	12.180
Özbekistan	12.000	10.278	11.000	10.000	8.000	8.786	10.174	10.087	10.174	10.174
Libya	7.783	7.995	7.671	7.384	7.128	7.249	7.170	7.049	6.928	6.807
Azerbaycan	10.038	8.939	7.347	4.965	4.910	6.183	5.324	6.050	3.292	4.243
Tunus	4.951	3.187	5.319	6.035	2.367	10.462	4.253	5.272	5.394	5.457
Dünya	20.629	21.146	17.305	21.484	16.079	20.322	19.487	21.711	20.867	18.400

Kaynak: FAO, 2021

Ek Tablo 4. Ülkelere göre saf zeytinyağı (GTİP 150910) ihracat değeri (bin dolar)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İspanya	2.049.189	1.878.205	2.055.679	2.924.727	2.287.920	2.743.229	3.188.179	2.734.512	2.643.886	2.523.784
İtalya	1.331.687	1.260.719	1.419.279	1.423.541	1.333.611	1.411.082	1.387.999	1.408.885	1.283.579	1.395.830
Tunus	260.118	329.118	481.911	248.349	881.704	373.953	371.131	754.273	442.892	797.650
Portekiz	215.120	240.852	348.273	405.538	406.698	394.523	495.162	662.209	550.336	568.485
Yunanistan	364.136	384.516	601.707	315.833	605.249	553.430	465.922	631.870	371.318	537.105
Suriye	41.874	40.970	46.537	38.450	32.120	73.082	90.135	122.903	117.885	111.733
Türkiye	30.093	47.282	140.888	62.878	39.524	34.079	111.118	137.148	90.905	81.186
Arjantin	68.417	45.060	71.688	38.557	106.154	54.838	146.548	76.402	67.702	59.238
Şili	24.313	31.651	42.475	40.533	57.911	45.217	59.588	68.551	49.621	55.100
Fransa	26.711	26.090	30.142	35.818	46.243	42.921	44.461	47.627	48.860	46.427
Fas	42.395	26.095	16.623	34.821	68.622	44.116	30.084	43.661	59.254	35.552
Almanya	23.232	15.992	17.052	16.971	17.687	15.919	20.706	24.079	21.701	29.146
Filistin	16.450	23.040	8.842	24.715	39.204	43.070	37.854	44.444	52.827	20.501
Hollanda	6.835	4.159	7.499	10.675	9.945	10.486	9.385	9.765	13.077	19.444
ABD	14.105	15.723	20.782	20.164	21.653	22.946	17.598	17.798	15.596	16.845
Belçika	15.627	14.460	22.666	14.483	16.158	23.019	15.904	16.321	19.794	16.592
Lübnan	4.358	6.841	11.647	11.238	13.426	15.815	12.906	15.604	12.277	11.839
Avusturya	4.861	4.662	7.036	7.200	8.076	8.391	9.130	11.903	10.808	9.253
BAE		898	1.442	3.575	4.019	4.132	3.966	5.295	5.331	6.828
Avustralya	20.995	13.713	7.205	12.348	23.714	10.827	14.326	9.740	11.441	6.566
İngiltere	4.536	5.016	6.081	7.085	6.876	6.254	5.250	5.584	5.481	5.859
Litvanya	3.061	3.972	4.901	3.980	2.812	5.790	5.360	5.880	5.888	5.533
Peru	329	470	1.978	4.200	2.966	1.628	3.438	4.043	7.452	4.791
Ürdün	2.845	5.154	6.041	3.303	2.597	2.985	1.337	1.773	1.284	4.279
G. Afrika	1.724	1.869	2.691	2.523	2.066	2.483	3.038	2.742	2.424	2.599
Çekya	2.248	1.568	5.282	4.782	3.960	4.583	5.278	5.670	4.353	2.457
Hırvatistan	1.707	1.829	1.180	988	1.177	1.739	3.338	2.664	2.475	2.024
Danimarka	800	925	1.006	1.321	1.312	1.686	1.478	1.399	1.702	1.510
Slovakya	3.599	1.113	741	572	498	608	575	1.352	661	1.476
Mısır	1.547	6.523	4.372	4.236	4.441	9.301	6.183	4.172	536	1.451
Diğer	21.241	17.124	19.506	21.574	21.460	22.674	24.896	22.688	23.795	17.537
Dünya	4.604.153	4.455.609	5.413.152	5.744.978	6.069.803	5.984.806	6.592.273	6.900.957	5.945.141	6.398.620

Kaynak: ITC Trademap, 2021

Ek Tablo 5. Ülkelere göre diğer zeytinyağı(GTİP 150990) ihracat değeri (bin dolar)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İspanya	534.245	549.088	575.269	748.057	646.687	779.084	958.347	854.029	637.474	690.830
İtalya	302.407	286.376	301.850	304.312	269.733	286.094	281.331	256.128	192.151	208.498
Tunus	25.951	46.101	22.681	37.348	66.883	28.500	35.509	29.952	23.581	91.393
Portekiz	84.712	97.409	104.457	89.944	74.820	61.113	72.482	93.640	62.197	79.412
Türkiye	19.315	29.218	153.892	26.708	20.506	35.546	89.314	102.453	52.292	48.110
Yunanistan	18.857	33.219	54.821	30.082	97.218	93.045	77.815	58.904	21.380	25.382
ABD	10.814	14.446	17.978	17.822	17.479	16.988	23.117	20.663	17.603	18.023
Fransa	13.662	12.954	14.032	15.493	10.385	11.370	16.045	13.452	15.650	15.311
Lübnan	9.122	8.460	10.798	11.135	12.336	14.301	11.413	10.084	10.265	11.184
Almanya	6.114	6.713	7.011	7.231	6.822	7.877	8.652	8.854	8.997	7.335
Hollanda	1.188	2.491	1.790	1.643	1.747	2.290	3.428	5.056	8.397	4.937
İngiltere	13.270	9.367	6.844	4.936	4.686	4.676	5.764	5.845	4.524	4.719
Belçika	1.897	1.711	1.803	1.769	1.204	1.309	2.979	3.759	4.577	3.769
Avustralya	1.651	1.441	1.407	2.630	2.326	2.264	2.903	2.597	2.380	3.402
Avusturya	651	546	667	782	698	662	3.731	7.153	6.178	2.547
Suriye	2.129	4.026	4.366	3.311	7.852	16.081	7.512	11.095	3.989	2.130
Şili	11	4.424	1.697	1.162	2.361	1.709	6.620	2.738	2.498	2.078
Güney Afrika	1.582	1.055	1.203	1.325	1.418	1.292	1.680	1.679	1.350	1.664
Arjantin	2.822	5.638	6.351	5.318	6.287	4.668	5.057	6.059	3.109	1.515
İsrail	308	578	694	928	912	1.459	1.095	1.580	1.377	1.366
Hong Kong	1.288	1.765	1.611	1.345	1.158	1.069	1.286	1.438	1.531	1.263
Fas	37.582	4.589	5.336	5.026	7.145	9.650	3.419	6.891	7.915	959
Ürdün	213	291	774	35	118	37	115	313	568	802
Polonya	265	163	1.978	291	665	666	1.011	373	454	749
BAE		959	974	2.155	2.730	2.000	1.394	3.000	4.624	667
Filistin	0	0	0	0	0	4	7	0	35	637
Mısır	301	330	980	662	2.186	7.822	3.611	1.062	531	610
Letonya	505	728	546	1.039	549	620	888	889	921	564
Çekya	981	533	709	717	1.233	1.097	1.789	1.327	922	524
Panama	148	393	169	151	109	126	396	276	487	403
Diğer	26.275	21.551	17.683	9.568	9.048	10.319	10.506	10.296	7.175	5.270
Dünya	1.118.266	1.146.563	1.320.371	1.332.925	1.277.301	1.403.738	1.639.216	1.521.585	1.105.132	1.236.053

Kaynak: ITC Trademap, 2021

Ek Tablo 6. Ülkelere göre saf zeytinyağı(GTİP 150910) ithalat değeri (bin dolar)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İtalya	1.562.074	1.331.267	1.475.200	1.792.785	1.876.034	1.777.593	1.960.424	1.718.904	1.496.567	1.434.255
ABD	707.110	701.759	798.337	803.665	925.908	1.011.778	1.120.256	1.192.206	1.047.838	1.084.475
İspanya	109.136	130.698	356.966	162.169	603.601	313.919	352.499	554.538	350.548	529.699
Fransa	399.405	354.678	442.199	391.994	448.258	481.437	531.243	527.101	447.002	465.113
Brezilya	231.730	253.610	304.983	299.933	223.944	241.218	292.130	381.986	354.555	360.339
Almanya	245.123	222.093	272.204	279.666	277.752	291.308	301.034	321.762	293.540	335.559
Portekiz	138.229	173.213	249.574	218.235	245.422	237.993	293.993	312.805	256.600	284.405
Japonya	142.252	162.163	212.478	219.140	235.567	221.917	244.460	250.304	268.751	235.063
Kanada	118.868	117.543	133.795	142.340	131.238	159.775	153.781	189.770	146.775	170.204
İngiltere	175.522	136.514	160.125	161.072	181.326	180.867	171.976	176.383	158.121	158.079
Çin	131.780	151.948	171.930	131.320	144.837	160.137	170.694	140.237	144.278	124.513
İsviçre	75.997	71.969	80.127	80.430	78.097	81.396	87.429	91.276	82.840	101.830
S.Arabistan	35.262	37.253	43.938	46.459	46.095	51.511	58.939	110.947	110.812	99.059
Avustrala	66.363	62.641	62.622	69.659	46.514	72.210	67.992	85.336	73.007	86.771
Rusya	63.575	68.368	79.936	88.525	38.882	54.693	63.062	67.232	64.177	70.835
Kore	35.856	27.789	38.439	51.526	48.210	52.887	56.896	64.638	58.186	70.513
Türkiye	92	9	789	2.825	9.398	4.789	68	8.459	58.363	70.497
Belçika	60.642	51.670	75.368	65.239	61.495	80.861	70.476	67.313	65.467	70.164
Meksika	37.114	36.603	48.177	43.383	52.200	53.125	53.569	64.856	53.055	60.909
Hollanda	40.939	38.980	55.745	50.903	53.327	53.518	56.566	57.620	54.579	56.987
Polonya	29.158	28.010	34.415	34.656	31.377	30.621	32.704	41.679	150	43.473
Avusturya	39.310	37.235	39.548	42.245	42.613	42.923	37.809	37.849	38.344	36.619
İsveç	30.050	27.600	35.332	37.290	35.504	40.468	39.974	40.760	33.743	35.156
İsrail	17.939	10.657	11.223	20.029	17.928	26.205	24.928	38.456	40.527	33.775
Seyşeller	5.255	7.463	9.020	2.850	1.138	404	2.992	641	1.205	26.048
Danimarka	21.152	18.213	18.400	20.694	20.924	24.555	18.674	21.819	24.468	25.347
Tayvan	6.488	7.513	10.158	17.547	19.386	16.521	22.652	21.976	21.977	23.790
BAE	0	20.868	22.914	27.485	27.773	27.988	34.195	33.308	34.686	23.095
Kolombiya	9.023	12.123	14.243	16.742	16.405	18.487	18.744	20.853	17.332	22.087
Çekya	15.267	13.307	19.230	18.963	18.438	20.195	21.250	21.448	19.647	19.245
Diğer	327.964	289.999	373.367	422.634	356.124	411.875	434.599	488.630	409.053	417.684
Dünya	4.878.675	4.603.756	5.650.782	5.762.403	6.315.715	6.243.174	6.796.008	7.151.092	6.226.193	6.575.588

Kaynak: ITC Trademap, 2021

Ek Tablo 7. Ülkelere göre diğer zeytinyağı(GTİP 150990) ithalat değeri (bin dolar)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ABD	252.886	273.995	327.372	330.421	302.345	322.896	339.565	331.651	262.121	282.056
İngiltere	79.371	61.164	80.271	74.438	91.235	85.488	124.212	107.143	79.902	89.049
İtalya	63.114	98.665	102.022	155.850	134.546	149.639	183.935	142.461	82.487	85.670
Brezilya	63.066	68.510	83.093	63.920	50.699	38.607	41.231	53.261	46.565	62.148
Portekiz	90.741	81.660	127.727	93.886	100.860	68.976	105.145	112.663	69.133	56.922
Avustralya	51.524	54.013	48.992	44.206	33.194	51.535	57.493	61.914	36.135	43.278
Japonya	43.442	48.027	62.021	56.517	61.796	62.614	64.999	68.525	50.892	40.598
Kanada	37.481	30.485	30.058	32.259	30.766	34.628	39.958	39.029	32.380	35.403
Çin	8.315	6.207	8.112	9.405	12.881	14.578	20.994	27.573	32.403	32.255
Fransa	21.126	22.098	29.753	42.979	32.221	31.485	42.671	43.852	31.103	30.953
Hollanda	28.228	22.704	27.395	27.968	31.365	33.165	28.977	38.856	40.459	27.732
Almanya	33.385	32.822	45.403	38.959	38.200	40.255	39.751	34.710	29.172	24.585
Hindistan	16.883	22.092	32.409	29.779	28.060	34.963	38.583	47.155	18.726	23.303
Tayvan	15.169	14.357	20.632	25.928	21.715	17.176	21.251	20.168	17.114	18.494
İspanya	7.289	10.451	28.526	14.378	16.784	15.195	33.353	43.921	13.920	14.348
Belçika	19.126	16.877	18.069	17.243	17.841	15.438	19.923	17.965	14.149	13.484
Rusya	18.405	18.495	20.241	21.337	11.416	13.197	13.135	14.593	12.270	13.460
Meksika	13.786	10.243	14.381	15.681	16.461	17.245	14.613	13.633	11.131	13.380
Y. Zelanda	14.494	8.450	11.145	12.060	9.839	13.296	15.230	15.787	13.401	12.386
Avusturya	4.112	4.498	4.943	5.427	5.960	6.075	19.608	19.883	16.005	11.863
Fas	5.007	7.085	14.869	12.160	7.604	15.706	16.564	17.183	8.689	8.928
Kore	8.908	5.071	5.029	5.592	6.024	6.422	8.946	10.012	8.741	8.626
Hong Kong	5.219	6.725	9.715	8.452	6.721	6.275	6.779	9.513	5.974	8.588
S.Arabistan	18.248	23.333	19.573	26.339	29.966	35.516	26.963	29.609	11.284	8.451
Pakistan	3.322	4.031	3.936	6.136	5.768	6.729	8.190	9.432	9.249	8.335
Tayland	9.944	9.913	11.437	11.818	10.166	9.586	11.012	12.095	8.318	8.253
İsveç	3.526	2.578	2.759	3.664	3.345	4.474	5.813	7.213	7.138	7.827
Norveç	6.902	7.033	8.891	7.111	8.703	10.704	12.146	10.544	7.807	7.494
Panama	1.709	1.891	2.371	1.841	2.451	2.606	2.557	2.952	2.983	7.182
İsviçre	5.146	4.526	5.228	4.820	4.834	4.946	5.570	6.079	5.280	6.194
Diğer	156.826	168.900	186.170	195.188	174.299	182.332	201.567	199.256	155.802	132.379
Dünya	1.106.700	1.146.899	1.392.543	1.395.762	1.308.065	1.351.747	1.570.734	1.568.631	1.140.733	1.143.624

Kaynak: ITC Trademap, 2021

KAYNAKLAR

FAO, 2021, FAOSTAT veri tabanı, <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>.

ITC, 2021, International Trade Center, TradeMap veri tabanı, <https://www.intracen.org/>

IOOC, 2021, Newsletter December 2021, <https://www.internationaloliveoil.org/wp-content/uploads/2021/12/ioc-newsletter-169-merged.pdf>

IOOC, 2021, World olive oil figures, <https://www.internationaloliveoil.org/what-we-do/economic-affairs-promotion-unit/#figures>

Soyyigit, S. , Yavuzaslan, K., Zeytin İhracatı ve Uluslararası Piyasada Türkiye'nin Rolünün Ağ Analizi Yaklaşımı İle İncelenmesi, Akdeniz İİBF Dergisi 18 (2018): 47-84, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/589458>

T.C. Ticaret Bakanlığı,2020, 2019 Yılı Zeytin ve Zeytinyağı Raporu, <https://esnafkoop.ticaret.gov.tr/data/5d44168e13b876433065544f/2019%20Zeytinya%C4%9F%C4%B1%20Raporu.pdf>

T.C. Ekonomi Bakanlığı, 2017, Sektör Raporları-Zeytinyağı, <https://ticaret.gov.tr/data/5b8700a513b8761450e18d81/Zeytinyagi.pdf>

TİM, 2021, Zeytin ve Zeytinyağı Sektör Raporu, Türkiye İhracatçılar Meclisi. https://tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/Zeytin_Zeytinyagi_Sektor_Raporu.pdf

TÜİK, 2021, Dış Ticaret İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul>

TÜİK, 2021, Bitkisel Üretim İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>

UZZK, 2020. Sofralık Zeytin ve Zeytinyağı Rekoltesi Ulusal Resmi Tespit Heyeti Raporu, <https://www.ctb.org.tr/wp-content/uploads/2021/07/45-2020-2021-URETIM-SEZONU-SOFRALIK-ZEYTIN-VE-ZEYTINYAGI-REKOLTESI-ULUSAL-RESMI-TESPIT-RAPORU.pdf>